

ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมแปล เรื่อง ฮาจิโกะ

The Society Reflection Portrayed in
Hachiko- Translated Literature.

ประภัสสร ห่อทอง¹

Prapatsara Hothong

จิราพร ภูวรัตน์าวีวิธ²

Jiraporn Puwarattanawiwit

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคม จาก วรรณกรรมแปลเรื่องฮาจิโกะ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ในวรรณกรรม แปล เรื่อง ฮาจิโกะ มีภาพสะท้อนสังคมทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1. ภาพสะท้อนสังคม ด้านความเชื่อ พบว่า มีความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องสี ความเชื่อเรื่องตัวเลข และความเชื่อเรื่องดอกไม้ 2. ภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรม พบว่า มีภาพ สะท้อนทางวัฒนธรรมด้านศิลปะ การแต่งกาย เครื่องดื่ม เครื่องดนตรี และเพลง พื้นบ้าน 3. ภาพสะท้อนสังคมด้านศาสนา พบ ศาสนาชินโต และ พิธีศพของชาว ญี่ปุ่น 4. ภาพสะท้อนสังคมด้านประเพณี พบประเพณีวันปีใหม่ และวันโคโดโมะ 5. ภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิต พบ ด้านการประกอบอาชีพ การคมนาคม และ

^{1,2} อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

อาหารการกิน โดยพบภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรมมากที่สุด จำนวน 5 เรื่อง ส่วนด้านที่พบน้อยที่สุดมีอยู่ 2 ด้าน คือ ภาพสะท้อนสังคมด้านศาสนาและภาพสะท้อนสังคมด้านประเพณี มีอยู่ด้านละ 2 เรื่อง

คำสำคัญ: ภาพสะท้อนสังคม, วรรณกรรมแปล , ฮาจิโกะ

Abstract

This study aims to analyze the societal reflection from translate literature, specifically Hachiko. The analysis is based on its contents and descriptive analysis approach. The results identify five aspects of societal reflection shown in the translated literature, Hachiko. The first one is belief- related societal reflections such as beliefs in ghost, beliefs in colors, beliefs in numbers and beliefs in flower. The second aspect is cultural societal reflections which include artistic culture, costume culture, beverage culture, music, and traditional folk songs. The third aspect examines a religious societal reflection as shown in Shinto religion and Japanese funeral rituals. The fourth aspect focuses on about customary societal reflection, revealing the New Year customs and Kodomo no Hi (Children's Day) customs. The last one investigates lifestyle societal reflection, where professional occupations, transportation, and food are explored. The most prominent aspect among the five is the culture aspect. The aspects with the fewest occurrences are religion and customary societal reflection, both equally represented.

Keyword: societal reflection, translated literature, Hachiko.

บทนำ

วรรณกรรมเป็นสิ่งผูกพันกับสังคมและเป็นสมบัติร่วมของคนในสังคมทุกยุคทุกสมัย การศึกษาวรรณกรรมจึงต้องควบคู่กับสังคม วรรณกรรม มีความสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตไม่ว่านักเขียนจะสนใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม นักวิจารณ์บางคนจึงกล่าวว่า วรรณกรรมเป็นคั่นฉ่องแห่งยุคสมัย เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตยุคสมัย เป็นภาพถ่ายทอวิถีชีวิตในแต่ละสังคม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547) และวรรณกรรมยังเป็นการแสดงความคิดปรัชญาความจริงในสังคมด้วยความสนใจและความรับผิดชอบ วรรณกรรมจึงมีอิทธิพลต่อสังคมรวมทั้งพลังในสังคมมนุษย์ ถึงแม้ว่านักเขียนจะเลือกเขียนเฉพาะประสบการณ์หรือบางเสี้ยวของเหตุการณ์ในสังคมมาใช้เป็นข้อมูลและประเด็นในงานเขียน โดยการผ่านมุมมองของตนเองที่เห็นความสำคัญของวรรณกรรม วรรณกรรมยังมีภาพสะท้อนสังคมยุคสมัยนั้น ๆ ออกมาจากวรรณกรรมอีกด้วย (เจตนา นาควัชระ, 2521)

ฮาจิโกะ เป็นผลงานการประพันธ์ของหลุยส์ ฟรัทส์ ในภาษากาตาลัน ซึ่งแปลเป็นภาษาสเปนโดยออกก้า การ์เซีย และแปลเป็นภาษาไทยอีกทอดหนึ่ง โดย รัศมี กฤษณมิษ นักแปลวรรณกรรมเยาวชนภาษาสเปนยุคบุกเบิก (คำนำสำนักพิมพ์, 2564) ซึ่งวรรณกรรมแปลเรื่อง ฮาจิโกะ เป็นวรรณกรรมที่เขียนมาจากเรื่องจริงของ ฮาจิ สุนัขผู้ซื่อสัตย์ สายพันธุ์อากิตะ ที่เป็นสัตว์เลี้ยงของศาสตราจารย์เอซาบุโร อุเอโนะ แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียว มิตรภาพระหว่างเขากับฮาจิโกะจึงก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นความผูกพัน โดยที่กิจวัตรประจำวันทุกเช้าเขาจะเดินไปส่งเจ้านายไปทำงาน และรอรับเจ้านายกลับมาตอนบ่ายแก่ ๆ ที่หน้าสถานีชิบูย่าเสมอ จนกระทั่งวันหนึ่งเจ้านายของเขาไม่กลับมา แต่ฮาจิโกะก็ยังคงทำหน้าที่เช่นนี้ตลอดระยะเวลา 9 ปี 9 เดือน 15 วันเพื่อรอการกลับมาของอุเอโนะ จนในปี ค.ศ.1932 เรื่องราวของฮาจิโกะก็ได้ตีพิมพ์ลงหนังสือพิมพ์และทำให้ฮาจิโกะเป็นที่รู้จักไปทั่วญี่ปุ่นในชื่อ “ฮาจิโกะผู้ซื่อสัตย์” (รู้จัก ฮาจิโกะ (Hachiko) : สุนัขผู้ซื่อสัตย์แห่งชิบูย่า ,2564) เรื่องราวของฮาจิโกะสร้างความประทับใจอย่างมากกับชาวญี่ปุ่น ครูและผู้ปกครอง

จำนวนมากได้เล่าเรื่องนี้ให้ลูกหลานฟัง เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับเด็กที่ควรจะปฏิบัติตาม ในด้านของความจงรักภักดีและรู้คุณ (ยุรชัญชาติสุทธิชัย, 2557)

เรื่องราวของฮาจิโกะก่อนหน้าที่จะถูกตีพิมพ์เป็นวรรณกรรมนั้น เคยถูกสร้างเป็นภาพยนตร์มาแล้วถึงสองครั้ง ฮาจิโกะได้รับความนิยมอย่างมากในญี่ปุ่น มีการสร้างรูปปั้นถึง 2 ที่ ซึ่งเป็นแลนด์มาร์กสำคัญประจำสถานีชิบูย่า และมหาวิทยาลัยโตเกียว (สุกฤตา โชติรัตน์, ม.ป.ป.) โดยทุกวันที่ 8 มีนาคม ของทุกปีจะเป็นวันรำลึกถึงฮาจิโกะ ฮาจิโกะจึงเป็นเป็นสัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์และภักดีแบบที่ไม่มีเปลี่ยนแปลง (นิพัทธ์ ทองเล็ก, 2560)

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมแปล พบงานของพรรณิ ภาระโกชน์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมญี่ปุ่นจากนวนิยายเรื่อง “Memoirs of a Geisha” ของ Arthur Golden และฉบับแปลภาษาไทยโดยวิหยาสะก้า” งานของศศิ เอาทอารยกุล (2557) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในบทบรรยายใต้ภาพ ของภาพยนตร์ไทย” หรือ งานของ มัสยามาศ ชัยชนะกิจพงษ์ และกนกพร นุ่มทอง (2566) ได้ศึกษา “ภาพสะท้อนสังคมจีนสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือผ่านบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์” แต่ยังไม่ปรากฏการศึกษาวรรณกรรมแปลเรื่อง ฮาจิโกะ ในประเด็นเรื่องภาพสะท้อนสังคม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผลจากการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคม แนวคิด วิถีชีวิต ทศนคติของนักเขียนที่มองผ่านสังคมและวัฒนธรรมไปยังวรรณกรรมว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งสิ่งนี้เป็นเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านและผู้ที่สนใจศึกษาวรรณกรรมแปลร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมแปลเรื่อง ฮาจิโกะ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวรรณกรรมแปลเรื่อง ฮาจิโกะ ของหลุยส์ พรัทส์ (2564) แปลโดย รัศมี กฤษณมิษ ของสำนักพิมพ์ Piccolo พิมพ์ครั้งที่ 1 โดยวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมแปลเรื่องนี้เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรม (Content Analysis) จากหนังสือวรรณกรรมแปลเรื่องฮาจิโกะ โดยนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคมญี่ปุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การคัดเลือกถ้อยคำ ประโยค ที่มาจากบทสนทนา บทบรรยาย ในวรรณกรรมแปลเรื่อง ฮาจิโกะ ของหลุยส์ พรัทส์ (Lluis Prats Martinez) (2564) เนื้อหาที่สะท้อนสังคมด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี และวิถีชีวิต

2.2 การวิเคราะห์จะศึกษาข้อมูลจากตัวบทวรรณกรรม (Content Analysis) วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรม โดยประมวลเกณฑ์การวิเคราะห์จากเพ็ญศรี กาญจนโนมัย (2540) อรัญญา แสนสระ (2546) ดรีศิลป์ บุญจรรยา (2547) และ สุพิศ เอื้องแซะ (2560) เป็นหลักในการ

วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมด้านต่าง ๆ ในที่นี้สรุปภาพสะท้อนสังคมญี่ปุ่นทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1. ความเชื่อ
 - 1.1 ความเชื่อเรื่องผี
 - 1.2 ความเชื่อเรื่องสี
 - 1.3 ความเชื่อเรื่องตัวเลข
 - 1.4 ความเชื่อเรื่องดอกไม้
2. วัฒนธรรม
 - 2.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับศิลปะ
 - 2.2 วัฒนธรรมการแต่งกาย
 - 2.3 วัฒนธรรมการดื่ม
 - 2.4 วัฒนธรรมเกี่ยวกับเครื่องดนตรี
 - 2.5 วัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
3. ศาสนา
 - 3.1 ศาสนาชินโต
 - 3.2 พิธีศพของชาวญี่ปุ่น
4. ประเพณี
 - 4.1 ประเพณีวันปีใหม่
 - 4.2 วันโคโคโมะ
5. วิถีชีวิต
 - 5.1 การประกอบอาชีพ
 - 5.2 การคมนาคม
 - 5.3 อาหารการกิน

3. นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

วรรณกรรมแปลเรื่อง ฮาจิโกะ เป็นวรรณกรรมแปลที่เขียนมาจากเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น ราว ค.ศ.1924 – 1935 ผลการศึกษา พบภาพสะท้อนสังคมทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ภาพสะท้อนสังคมด้านความเชื่อ ด้านวัฒนธรรม ด้านศาสนา ด้านประเพณี และด้านวิถีชีวิต โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ภาพสะท้อนสังคมด้านความเชื่อ พบ 4 เรื่อง ดังนี้

1.1 ความเชื่อเรื่องผี คือ ความเชื่อเรื่องสิ่งต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตย่อมมีวิญญาณ สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นภูตผีปีศาจตามหลอกหลอน ดังตัวอย่าง

งานศพของศาสตราจารย์จัดขึ้นอย่างเรียบง่ายในแบบที่ศาสตราจารย์น่าจะชอบ ร่างของเขามาถึงบ้านตอนสองทุ่มครึ่ง ศพใส่ชุดขาว และตั้งอยู่ที่ห้องอาหาร ล้อมรอบด้วยดอกไม้ เทียนและรูปหนึ่งดอก ซึ่งส่งกลิ่นหอมอบอวลไปทั่ว

(หน้า 69)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นได้ว่าคนญี่ปุ่นมีความเชื่อเรื่องผีและมีความเป็นอยู่ที่สมถะ เรียบง่าย จะเห็นได้จากการจัดงานศพอย่างเรียบง่ายของท่านศาสตราจารย์เอซาบุโร อุเอโนะ ซึ่งสถานที่ประกอบพิธีงานศพนั้นจะตั้งอยู่ที่ห้องอาหาร ล้อมรอบด้วยดอกไม้ เทียนและรูปหนึ่งดอก ใกล้กับร่างของผู้เสียชีวิต ซึ่ง เอกณัฐ สวัสดิ์หิรัญ (2566) กล่าวว่า ในพิธีศพของชาวญี่ปุ่นจะนำมิดมาวางไว้บนหน้าอกของผู้เสียชีวิตเพื่อขับไล่วิญญาณร้าย หรือสิ่งไม่ดีไม่ให้มาอยู่กับร่าง

1.2 ความเชื่อเรื่องสี คือ ความเชื่อเกี่ยวกับสีที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน มีเรื่องที่ดี และไม่ดี รวมทั้งข้อห้าม และการปฏิบัติ ดังตัวอย่าง

“งานศพของศาสตราจารย์จัดขึ้นอย่างเรียบง่ายในแบบที่ศาสตราจารย์น่าจะชอบ ร่างของเขามาถึงบ้านตอนสองทุ่มครึ่ง ศพใส่ชุดขาว...”

(หน้า 69)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศพของศาสตราจารย์เอซาบูโร อุเอโนะ นั้นสวมใส่ด้วยชุดสีขาวที่เรียกว่า “ชินโซโซะคุ” (死装束) หรือ ผ้าห่อศพ คือ ชุดกิโมโนสีขาวที่จะสวมใส่ให้ผู้เสียชีวิตก่อนการบรรจุศพ ส่วนใหญ่ชาวญี่ปุ่นมักเรียกชุดนี้ว่า “ชิโรโซโซะคุ” (白装束) นอกจากนี้คนญี่ปุ่นยังมีความเชื่ออีกว่าการใส่ชุดสีขาวให้กับผู้เสียชีวิตนั้นเพื่อให้ผู้เสียชีวิตเดินทางไปยังแดนสุชาติได้อย่างสงบสุขและ คนญี่ปุ่นยังมีความเชื่อว่าสีขาวนั้น คือ สีที่แสดงถึงความตาย

1.3 ความเชื่อเรื่องตัวเลข คือ ความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลขที่สืบทอดต่อกันยาวนาน และมีความเชื่อที่ว่าตัวเลขเหล่านี้มีส่วนช่วยในการดำเนินชีวิต การทำงาน และความประสบผลสำเร็จ ดังตัวอย่าง

“ฮาจิโกะหรือคะ” ยาเอโกะผู้เป็นภรรยาเบิกตากว้างด้วยความตกใจ และเอ่ยแย้งในทันใด “ทำไมต้องชื่อฮาจิโกะด้วย คุณไปเอาชื่อนี้มาจากไหน”

“แล้วมันแปลว่าอะไรคะ” ชิซูโกะถามพ่อ

“พวกเธอไม่เห็นขามันหรือ” ศาสตราจารย์อุทาน “ขาของมันงอเหมือนเลขแปดเลยนะ”

(หน้า 21-22)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์เอซาบูโร อุเอโนะ ได้ตั้งชื่อสุนัขของเขาว่า “ฮาจิโกะ” มีความหมายใกล้เคียงกับเลขแปดในภาษาญี่ปุ่น คือ 八 อ่านว่า ฮาจิ และเป็นเลขที่มีความเชื่อว่าเป็นเลขมงคลของชาวญี่ปุ่นที่บ่งบอกถึงความสมบูรณ์และความเป็นนิรันดร์ ซึ่งคำว่า ฮาจิ ยังเป็นภาพแทนตัวละครหลักของเรื่องคือ ฮาจิโกะ ที่เป็นหมาผู้ซื่อสัตย์ รักและรอคอยการกลับมาของเจ้านายจนชีวิตจากไปอย่างนิรันดร์

1.4 ความเชื่อเกี่ยวกับดอกไม้ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับดอกไม้ที่แต่ละชนชาติให้ความหมายที่แตกต่างกัน เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นทั่วโลกขึ้นกับสถานที่ สถานการณ์ และเวลาด้วย ดังตัวอย่าง

ฤดูใบไม้ผลิกำลังมาถึงแล้ว ต้นซีดาร์ที่สูงราวเสากระโดงเรือซึ่งทอดสมออยู่ที่ท่าเรือโยโกฮาม่า ทอดเงาลงมายังต้นพลับ ส่วนดอกบัว

ทั้งหลายก็ซบซ่านบทเพลงอยู่ในทะเลสาบ และยิ้มแย้มเรีงร่าให้กับดวงอาทิตย์

แต่ดอกไม้เจิดจ้าที่สุดย่อมต้องเป็นเบญจมาศ ดอกไม้ประจำชาติของญี่ปุ่น

(หน้า 44)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า “ดอกเบญจมาศ หรือ “คิคุ” (Kiku, 菊)” ถูกยกให้เป็นดอกไม้ประจำชาติของประเทศญี่ปุ่น เนื่องมาจากความงดงามอันโดดเด่นชวนหลงใหลจนกลายเป็นที่รักของชาวญี่ปุ่นและเป็นสัญลักษณ์ของประเทศมาอย่างยาวนาน ดอกเบญจมาศ มีความหมาย คือความบริสุทธิ์ใจ และเป็นตัวแทนแห่งความรื่นเริง นอกจากนี้ยังสะท้อนความเชื่อที่ว่าผู้ที่ให้ดอกเบญจมาศกับผู้อื่นมักเป็นคนที่มีมองโลกในแง่ดี ร่าเริงสดใสและบริสุทธิ์ใจกับผู้อื่น และยังเป็นดอกไม้มงคลซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของ “ความอายุยืน”

2. ภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรม พบ 5 เรื่อง ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับศิลปะ คือ ศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม แสดงออกถึงความเป็นชาตินั้น ๆ และสร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต จนได้ศิลปะประจำชาติที่มีลักษณะและรูปแบบเฉพาะ ดังตัวอย่าง

วันแรกที่เดินเล่นนั้น ฮาจิโกะตื่นตื่นกับการผจญภัยมากจนพอมมาถึงบ้านแล้วเข้าห้องโถง มันก็ไปดมแจกันที่จัดไว้สวยงามแบบอิคะบานะ ซึ่งจัดวางอยู่บนโต๊ะ

(หน้า 28)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดแจกันดอกไม้แบบอิคะบานะ เป็นศิลปะการจัดดอกไม้ของญี่ปุ่นที่มีต้นกำเนิดมาอย่างยาวนาน จุดเริ่มต้นมาจากการจัดดอกไม้ถวายพระ ที่เน้นความเรียบง่าย สงบนิ่งผ่อนคลาย ซึ่งปัจจุบันชาวญี่ปุ่นก็ยังนิยมมีการจัดดอกไม้แบบอิคะบานะ ซึ่งสอดคล้องกับ ชัชชลี วานิชศิริรัตน์ (2566) ที่กล่าวว่า ศิลปะการจัดดอกไม้แบบอิคะบานะ เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น เป็นการประสานสมดุระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มุ่งเน้นความเรียบง่ายคล้ายกับวิถีชีวิต

ของคนญี่ปุ่นสมัยโบราณ สิ่งนี้เองสะท้อนให้เห็นถึงการยังคงไว้ซึ่งแก่นของอิเคบานะ ที่เป็นทั้งการบำบัดและการทำสมาธิเชื่อมโยงกับธรรมชาติ เพื่อหาความสงบทางจิตใจ

2.2 วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งกาย คือ การแสดงออกด้านการแต่งกายที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ความเป็นชาตินั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

พิธีแต่งงานจัดขึ้นไม่กี่สัปดาห์หลังจากนั้นที่วัดเมจิ ท่ามกลางต้นซากุระและต้นเกาลัดในสวนสาธารณะโยโยจิ พวกผู้หญิงแต่งชุดกิโมโนสีดำอย่างสง่างามตามขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมานับพันปี และฝ่ายชายก็แต่งชุดเทาเข้มตามขนบธรรมเนียมเดียวกัน เจ้าสาวทาหน้าขาวและสวมหมวกส่วนเจ้าบ่าวใส่ชุดสีเทา

(หน้า 40)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าฝ่ายเจ้าสาว ผู้หญิงจะแต่งกายด้วยชุดกิโมโนสีดำอย่างสง่างามตามขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมานับพันปี ส่วนฝ่ายชายแต่งกายด้วยชุดกิโมโนสีเทาเข้มตามขนบธรรมเนียมเดียวกัน ซึ่งชุดกิโมโนนั้นถือเป็นชุดประจำชาติของประเทศญี่ปุ่น สามารถสวมใส่ได้ทั้งชายและหญิง ซึ่งสอดคล้องกับยูโกะ ซาคากุจิ (2565) ที่กล่าวว่า กิโมโนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกในฐานะตัวแทนวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่น จะสวมชุดกิโมโนสำหรับโอกาสพิเศษ เช่น ปีใหม่ พิธีบรรลุนิติภาวะ และงานแต่งงาน สิ่งนี้เองสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายของคนญี่ปุ่นที่ยังมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

2.3 วัฒนธรรมเกี่ยวกับเครื่องตี๋ม คือ วัฒนธรรมและพฤติกรรมทางสังคมเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องตี๋ม รวมทั้งทัศนคติของสังคมที่มีต่อเครื่องตี๋มที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่าง

หลังจากพระชินโตสวดแล้ว ทุกคนก็ตี๋มสาเก ซึ่งคือ เครื่องตี๋ม แอลกอฮอล์ที่ทำจากข้าว แล้วพระก็อ่านหลักจรรยาบรรณสมัยเมจิจบแล้วครอบครัวย้ำว่าสาวก็ไปฉลองกันที่ภัตตาคารมีระดับ...

(หน้า 40)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลังจากพระชินโตสวดเสร็จแล้วจะมีการตีฆ้องมโหรี และครอบครัวของคู่บ่าวสาวมีการฉลองกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี วรรณคดี (2556) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมการตีฆ้องมโหรีนำไปใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาชินโตมีการเขย่าสาเก แล้วแจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมในตอนสุดท้าย ในพิธีแต่งงานที่บ่าวสาวจะต้องร่วมจิบสาเกเพื่อเฉลิมฉลอง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการดื่มของชาวญี่ปุ่นที่มีมาอย่างช้านาน และแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวัน จนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมานาน

2.4 วัฒนธรรมเกี่ยวกับเครื่องดนตรี คือ วัฒนธรรมของมนุษย์ที่ใช้เครื่องดนตรีในการบรรเลง ขับร้อง ทั้งในพิธีกรรมและเพื่อความบันเทิง ดังตัวอย่าง

...เสียงเสนาะใสและกังวานของเกอิชานคนหนึ่งที่ดีดซามิเซ็ง เครื่องดีดสามสาย ขณะร้องเพลงโศกเศร้าเกี่ยวกับชายหนุ่มซึ่งจากไปรบและไม่เคยได้กลับมาพบคนรักของเขาอีกเลย
(หน้า 14-15)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าเกอิชานหนึ่งที่ตีซามิเซ็ง เครื่องดีดสามสาย ขณะร้องเพลงโศกเศร้าเกี่ยวกับชายหนุ่มซึ่งจากไปรบและไม่เคยได้กลับมาพบคนรักของเขาอีกเลยนั้น เป็นเครื่องดนตรีโบราณของญี่ปุ่น ซึ่งต้องใช้แผ่นไม้สามเหลี่ยมยาว ๆ ที่เรียกว่า “บาชิ” ในการตี ซามิเซ็งเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่มีชื่อเสียงในเรื่องความไพเราะของเสียง ดังที่ นภสินธุ์แสงศร (2552) กล่าวว่า ซามิเซ็งคล้ายกับจะเข้ของไทย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแบบญี่ปุ่น และสามารถพบเห็นได้ในเทศกาลท้องถิ่นของญี่ปุ่น

2.5 วัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน คือ วัฒนธรรมของกลุ่มมนุษย์แต่ละชาติพันธุ์ที่ใช้เสียง ในการขับร้องมีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ทั้งในรูปแบบของภาษา คำร้อง ท่วงทำนอง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดา เป็นบทกวีหรือคำคล้องจองง่าย ๆ แต่แฝงแง่คิดที่น่าสนใจมีลักษณะพิเศษไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ดังตัวอย่าง

ฤดูใบไม้ผลิกำลังมาถึงแล้ว ดันซิดาร์ที่สูงราว
เสากระโดงเรือซึ่งทอดสมอยู่ที่ท่าเรือโยโกฮาม่าทอดเงาลง

มายังต้นพลับ ส่วนดอกบัวทั้งหลายก็ซบซ่านบทเพลงอยู่ใน
ทะเลสาบ และยิ้มแย้มเรีงร่าให้กับดวงอาทิตย์

แล้วทั้งคู่ก็เดินไปจนถึงสวนสาธารณะโยโยอีกครั้
งระหว่างทางศาสตราจารย์เริ่มฮัมเพลงพื้นเมืองขึ้นมา

เจ้าดอกซากุระ ดอกซากุระ

อยู่บนทิวเขา อยู่ในหมู่บ้าน

อยู่ไกลจนสุดสายตา

(หน้า 50)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์เอซาบูโร อุเอโนะ ได้มี
การร้องเพลงที่พื้นเมืองที่แต่งขึ้นมาจากธรรมชาติรอบตัว คือ ดอกซากุระ ซึ่ง
เป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ผลิ สอดคล้องกับ Carissa Loh (2565) ที่กล่าวว่า
อิทธิพลของธรรมชาติมีต่อชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมอย่างมหาศาลในญี่ปุ่น
ที่ซึ่งผู้คนมีความเชื่อว่าจะต้องให้ความเคารพและยำเกรงต่อจิตวิญญาณแห่ง
ธรรมชาติมาเป็นเวลายาวนาน การร้องเพลงของศาสตราจารย์จึงสะท้อนให้เห็น
ถึงความเคารพและใกล้ชิดธรรมชาติ กับบรรยากาศในช่วงฤดูนั้นของญี่ปุ่นได้
เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

ครั้งไปถึงสวนสาธารณะศาสตราจารย์ก็ตะลึงพรึงเพริด
เมื่อเห็นว่าฤดูกาลใหม่กรุยทางมาถึงแล้วหลังจาก

ผ่านฤดูหนาวอันแสนหนาวเหน็บ เขาร้องเพลงดังขึ้นอีก

ดูราวกับเมฆหรือหมอก

ออกดอกห่อหุ้มลำต้น

ไปเกิด ไปกันเกิด

เราไปดูกันเกิด (เราไปดูดอกไม้กันเกิด)

(หน้า 50 - 52)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าศาสตราจารย์เอซาบูโร
อุเอโนะ ได้มีการร้องเพลงพื้นเมืองที่แต่งขึ้นมาจากธรรมชาติรอบตัวอีกครั้ง ซึ่ง
คำว่า เราไปดูดอกไม้กันเกิด แสดงให้เห็นว่าเป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ผลิ ซึ่ง
เป็นช่วงเวลาของความสดชื่น มีชีวิตชีวา เป็นฤดูของการเริ่มต้น เป็นช่วงเวลาใน
การรำลึกถึงคุณค่าของชีวิตอีกครั้ง การร้องเพลงของศาสตราจารย์จึงสะท้อนให้

เห็นถึงบรรยากาศในช่วงฤดูนั้นของญี่ปุ่น ธรรมชาติและวิถีชีวิตเสมือนเป็นเนื้อเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวญี่ปุ่นมีความเคารพ ใกล้ชิดและ รักในธรรมชาติมาก

ในตอนท้ายศิลปินคนนี้ขับขานเพลงกล่อมเด็กยอดนิยม ซึ่งศาสตราจารย์เอซาบุโรหยุดฟังอยู่ครู่หนึ่ง
นอนเสียเถิดลูกน้อย
โอ ลูกน้อยของฉัน นอนเสียเถิด
เจ้าช่างน่ารัก เจ้าช่างน่ารัก
เจ้าช่างสวยงาม!

(หน้า 14-15)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีศิลปินกำลังขับขานเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็ก เนื้อความกล่อมให้เด็กนอน โดยใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความรัก ความเอ็นดูเด็ก ซึ่งวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กถือเป็นสิ่งสากลแม้ว่าเนื้อเพลงกล่อมเด็กของแต่ละท้องถิ่นอาจแตกต่างกันไปทั้งการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา ตามสภาพสังคม ค่านิยมความเชื่อ แต่เพลงกล่อมเด็กก็มีลักษณะและเนื้อหาทั่วไปที่คล้ายคลึงกัน

3. ภาพสะท้อนสังคมด้านศาสนา พบอยู่จำนวน 2 เรื่อง คือ

3.1 ศาสนาชินโต คือ ศาสนาที่เก่าแก่และดั้งเดิมที่สุดของคนญี่ปุ่น ไม่มีศาสดาหรือผู้ตั้งศาสนา แต่เกิดมาจากขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือสืบต่อกันมา มีประเพณีการบูชาเทพเจ้า และบรรพบุรุษ เป็นต้น ดังตัวอย่างหลังจากพระชินโตสวดแล้วทุกคนก็ตีมสาเก ซึ่งคือเครื่องตีแอลกอฮอล์ที่ทำจากข้าว แล้วพระก็อ่านหลักจรรยาบรรณสมัยเมจิ จบแล้วครอบครว้บ่าวสาวก็ไปฉลองกันที่ภัตตาคารมีระดับ

(หน้า 40)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ในพิธีงานแต่งงานของคนญี่ปุ่นมีการสวดให้พรคู่บ่าวสาวในพิธีแต่งงานคล้าย ๆ กับพิธีแต่งงานของคนไทย แต่ต่างกันว่าประเพณีของชาวญี่ปุ่นได้ใช้พระชินโตตามศาสนาชินโตมาสวดอวยพร โดยส่วนมากเมื่อกล่าวถึงศาสนาชินโต ต่างเป็นที่รู้จักทั่วไปว่าไม่มี

ศาสดาหรือผู้ตั้งศาสนา สอดคล้องกับ สมภพ อมรดิษฐ์ (2560) ที่กล่าวว่า เพราะศาสนาชินโตเป็นศาสนาที่มีพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมมาจากชนบประเพณี ในการบูชาบรรพบุรุษ และบูชาเทพเจ้า หรือ คามิ (Kami)

3.2 พิธีศพของชาวญี่ปุ่น คือ งานที่มีพิธีรีตองต้องปฏิบัติ ตามมากมาย เพื่อแสดงความเคารพต่อดวงวิญญาณที่ได้ล่วงลับไปแล้วและกล่าวอำลาต่อผู้ที่จากไปเป็นครั้งสุดท้าย ดังตัวอย่าง

พอเช้าตรู่ก็มีการนำร่างของศาสตราจารย์เอซาบุโร บรรจุนิโงคสพ แล้วโรยดอกไม้รายล้อม รวมทั้งวางหนังสืออีก สองสามเล่มและไม้เท้าไว้ข้างกาย สำหรับการเดินทางอันยาวไกลที่คอยเขาอยู่ เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยและได้เวลากลุ่มคนที่มาร่วมงานก็เดินไปวัดเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา จากนั้นก็ไปยังสุสานผู้ชนเดินตามรถม้าไปจนถึงอาโอยามะ ท้องฟ้ามีดครึ้มอยู่ชั่วขณะแล้วฝนก็ตกในที่สุดพวกเขาไปถึงสุสานและทำพิธีฝังศพ เมื่อพิธีเรียบร้อยสิ้นสุดลง ยาเอโกะซึ่งมีลูกสาวกับ หมอสีโมรุ ลูกเขยคอยพยุงทั้งสองข้าง ก็ไปวางช่อเบญจมาศลงบน หลุมศพ

(หน้า 70)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าในพิธีงานศพของศาสตราจารย์เอซาบุโร มีความคล้ายคลึงกับพิธีงานศพของสังคมไทย คือ มีความเรียบง่าย และเป็นกิจกรรมเฉพาะคนในครอบครัวและญาติสนิทเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเช่นกัน แต่ต่างกันว่าคนญี่ปุ่นจะไปสุสานเพื่อทำพิธีการฝังศพ แต่คนไทยจะใช้วิธีการเผาศพ

4. ภาพสะท้อนสังคมด้านประเพณี พบ 2 เรื่อง คือ

4.1 ประเพณีวันปีใหม่ คือ ช่วงเวลาของการเฉลิมฉลองที่ครอบครัวมารวมกันสำหรับจัดเลี้ยงและเตรียมสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและต้อนรับการมาเยือนของเทพเจ้าแห่งปีใหม่ ดังตัวอย่าง

งานเฉลิมฉลองปีใหม่ปีนี้นั้นค่อนข้างเศร้า เพราะชิซูโกะต้องอยู่ที่บ้านสามที่บุงเคียว ครอบครัวอุเอโนะจึงต้องฉลองกันเพียงลำพังในบ้าน อย่างไรก็ตามศาสตราจารย์ได้เชิญเพื่อน

บ้านมิซู โนะมาร่วมด้วย แต่พอดีมีสาเกไปได้สามแก้ว ผู้เฒ่าก็เริ่มร้องไห้คิดถึงลูกชายที่จากไป ศาสตราจารย์จึงต้องเดินไปเป็นเพื่อนตอนชกกลับบ้าน

(หน้า 60)

จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้ว่าประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยให้ความสำคัญกับการเฉลิมฉลองปีใหม่ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ครอบครัวได้อยู่ครบหน้า แม้ครอบครัววูเอโนะจะต้องฉลองกันเพียงลำพังในบ้าน แต่ได้เชิญเพื่อนบ้านมิซูโนะมาร่วมฉลองปีใหม่ด้วยการดื่มสาเก ซึ่งการเฉลิมฉลองในช่วงปีใหม่ของคนญี่ปุ่นนั้นถือเป็นธรรมเนียมการเฉลิมฉลองการอายุยืนยาวขึ้นอีกปี สอดคล้องกับ อาทินิกุ ทากายูจินดูล (2564) ที่กล่าวว่า เทศกาลปีใหม่ถือเป็นเทศกาลเฉลิมฉลองแรกของปี คนญี่ปุ่นมีธรรมเนียมการกินอาหารหลายอย่างและมีธรรมเนียมการดื่มเหล้า

4.2 วันโคโตโมะ คือ วันเด็กของญี่ปุ่นจะจัดขึ้นในวันที่ 5 พฤษภาคมของทุกปีและถือว่าเป็นวันหยุดประจำชาติของญี่ปุ่นตั้งแต่ปี 1948 เป็นต้นมา ดังตัวอย่าง

แล้วเวลาก็ผ่านไปจนถึงวันหนึ่งในเดือนเมษายนปี 1933 ก่อนจะเริ่มฉลองงานรื่นเริงวันโคโตโมะที่ท้องฟ้ามียปลาเล็กปลาน้อยสีสดใสสเปกคคุมอยู่บนบัพนั้นก็มีการรณรงค์ที่จะทำอนุสาวรีย์ให้ฮาจิโกะ โดยผู้โดยสารที่ขึ้นลงรถไฟที่สถานีนี้จะร่วมกันบริจาคค่าใช้จ่าย และให้ศิลปินที่ชื่อเทรุ อันโด เป็นผู้รับหน้าที่ปั้น

(หน้า 101)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าในเดือนเมษายนปี 1933 ก่อนจะเริ่มฉลองงานรื่นเริงวันโคโตโมะ ที่ท้องฟ้ามียปลาเล็กปลาน้อยสีสดใสสเปกคคุมอยู่บนบัพนั้น มีการรณรงค์ที่จะทำอนุสาวรีย์ให้ฮาจิโกะอีกด้วย โดยงานฉลองรื่นเริงวันโคโตโมะหรือพิธีฉลองรับขวัญเด็กผู้ชาย เริ่มตั้งแต่สมัยนาราช่วง ค.ศ.710 - 784 สอดคล้องกับซาโรจน์ มีวงษ์สม (2557) กล่าวว่า วันโคโตโมะหรือพิธีฉลองรับขวัญเด็กผู้ชายทำให้เด็กชายนั้นมีสุขภาพแข็งแรง แข็งแกร่ง และ

เจริญเติบโตทั้งสุขภาพ หน้าที่การงานยิ่ง ๆ ขึ้นไป ตั้งแต่นั้นจึงถือเป็นงานประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาทุกปี

5. ภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิต พบ 3 เรื่อง คือ

5.1 การประกอบอาชีพ คือ การทำกิจกรรม การทำงาน การประกอบอาชีพที่ไม่เป็นโทษแก่สังคม และมีรายได้ตอบแทน โดยอาศัยแรงงาน ความรู้ ทักษะ อุปกรณ์ เครื่องมือ วิธีการ แตกต่างกันไป ดังตัวอย่าง

ชาซากิ เกอิชาที่มีชื่อเสียงที่สุดในย่านนั้น ลงจากรถไฟในเย็นวันหนึ่ง พร้อมด้วยหญิงสาวอีกคนที่มาฝึกหัด ทั้งสองแต่งตัวประดับประดาเหมือนเวลาที่เกอิชาต้องทำให้ลูกค้าที่มีฐานะเพลิดเพลินเจริญใจ

(หน้า 73)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึงอาชีพที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและการบริการที่สตรียึดเป็นอาชีพในสมัยโบราณ ของผู้หญิงญี่ปุ่นสมัยก่อน ผู้ที่เป็นเกอิชาจะขายศิลปะและให้ความบันเทิงใจแก่แขกผู้มาเยือนโดยไม่ขายเรือนร่าง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบอาชีพเกอิชาที่มีอยู่แพร่หลายอย่างมากในญี่ปุ่น ซึ่งสอดคล้องกับวิวัฒน์ อัจจุตมานัส (2566) ที่กล่าวว่าในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 หรือประมาณ ค.ศ.1920 มีจำนวนเกอิชาถึง 80,000 คน

5.2 การคมนาคม คือ การเดินทาง ติดต่อกัน ขนส่ง ทั้งคน และสิ่งของต่าง ๆ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ดังตัวอย่าง

...และเดินต่อไปจนถึงสถานีชิบูย่าที่แออัด รถรางวิ่งเฉียดเขาไป แต่ศาสตราจารย์เอซาบูโรก็ไม่สะดุ้ง เพราะเขารู้ว่า มันไม่อาจนอกเส้นทางได้ มันก็เหมือนกับรถไฟนั่นแหละที่ทั้งตรงเวลาและไวใจได้ แล้วก็เหมือนกับตัวเขาเองด้วย ที่ไม่เคยขาดสอนแม้แต่ครั้งเดียว และรักษาคำมั่นสัญญาเสมอ ไม่ว่าจะ เป็นสัญญาที่จริงจังหรือไม่ก็ตาม ..

(หน้า 7)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าคนญี่ปุ่นใช้การเดินทางโดยรถไฟเป็นหลัก ซึ่งศาสตราจารย์เอซาบูโรก็เดินทางด้วยรถไฟในทุกวัน สิ่งนี้เองสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมรถไฟ ที่ทำให้วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นที่เป็นคนตรงต่อเวลา และไวใจได้อีกด้วย ดังที่ อนุธรรมพร ลายวิเศษกุล (2566) กล่าวว่า รถไฟกลายเป็นขนส่งสาธารณะที่คนญี่ปุ่นใช้กันมากที่สุด มากไปกว่านั้น ขบวนรถที่ทั้งรวดเร็วและทันสมัยนี้ยังเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความก้าวหน้าของประเทศด้วย

5.3 อาหารการกิน คือ การกินอาหารเป็นความปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ อาหารยังถือเป็นวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มที่มีการสั่งสมและสืบทอดต่อกันจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง และเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของชาติด้วยดังตัวอย่าง

พอมมาถึงจัตุรัส เขาก็ทักทายคุณชูโตะ แม่ค้าขายขนมหวาน แล้วมองขนมวากาชิ และขนมอันมิตสึเคลือบน้ำตาล...

(หน้า 7)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึงขนมของญี่ปุ่นอยู่ 2 อย่าง คือ ขนมวากาชิ และขนมอันมิตสึเคลือบน้ำตาล ซึ่งขนมวากาชิเป็นขนมโบราณที่มีหน้าตาสวยงามหลากหลาย มักกินเป็นของว่าง หรือในโอกาสเมื่อพิธีการต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน หรือพิธีชงชา สอดคล้องกับเอื้อพันธ์ุ (2566) ที่กล่าวว่า วากาชิ อยู่ในทุกช่วงของชีวิต เป็นขนมที่สะท้อนวัฒนธรรมญี่ปุ่น มีความหวานแต่ไม่หวานมาก เมื่อเทียบกับขนมฝรั่งที่อุดมมันเนย ส่วนขนมอันมิตสึเคลือบน้ำตาล เป็นขนมหวานชนิดหนึ่งของญี่ปุ่น ประกอบด้วยวุ้นโปร่งใส ถั่วแดง โมจิ ผลไม้สด ราดด้วยคุโรมิตสึ หรือน้ำผึ้งดำ นิยมกินกันในวงหน้าร้อน แสดงให้เห็นว่า คนญี่ปุ่นมีการทานอาหารและขนมที่เปลี่ยนไปตามฤดูกาล ซึ่งสอดคล้องกับ Fukushima (2563) กล่าวว่า วะงะชิ(ขนมหวานญี่ปุ่น)มีเอกลักษณ์ที่หน้าตาต่างดงามน่ามองชวนให้สัมผัสถึงฤดูกาลและรสชาติหวานกลมกล่อม

การอภิปรายผล

จากการศึกษาภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมแปลเรื่อง ฮาจิโกะ พบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเหมือนภาพแทนของสังคมญี่ปุ่นในช่วงสมัย ค.ศ.1924 มีการบันทึกเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม แม้อาจจะไม่ใช่ว่าภาพแทนของสังคมทั้งหมด แต่ก็ทำให้ผู้อ่านได้เห็นมุมมองรวมทั้งทัศนคติที่ปรากฏไม่ว่าจะเป็นด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี และวิถีชีวิตไว้อย่างครบถ้วน เช่น วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต การดื่มชา การแต่งกาย รวมทั้งการประกอบอาชีพเกอิชา ซึ่งเป็นศิลปะการถ่ายทอดของสตรีชั้นสูง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังทำหน้าที่ในการถ่ายทอดนิสัยใจคอ ความอ่อนโยน ความเรียบง่าย ความใกล้ชิดธรรมชาติ การยกย่องเรื่องความซื่อสัตย์ ความรักชาติของโดยแสดงให้เห็นเป็นอัตลักษณ์ ที่ขึ้นชื่อว่ามีระเบียบวินัยสูง ของคนญี่ปุ่นให้ผู้อ่านได้ซึมซับและเข้าใจวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับวนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 162-163) ที่กล่าวว่า นวนิยายเป็นแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมอันสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในด้านการสะท้อนวัฒนธรรมแห่งชีวิต ไม่ว่าผู้เขียนจะตั้งใจหรือไม่ก็ตามย่อมมีการเก็บบันทึกเหตุการณ์การเคลื่อนไหว และสภาพการณ์ของสังคมในปัจจุบันสมัยเป็นภูมิหลังหรือบรรยากาศของเรื่อง ซึ่งข้อมูลข้อเท็จจริงเหล่านี้จะกลายเป็นเหตุการณ์เรื่องราวในประวัติศาสตร์อันมีคุณค่ายิ่ง เมื่อนวนิยายเรื่องนั้นๆ ล่วงลุผ่านกาลเวลาไป วรรณกรรมเรื่องนี้จึงทำหน้าที่สะท้อนความเป็นญี่ปุ่น ออกมาจากตัวบทและสังคม สอดคล้องกับ วณัฐย์ พุฒนาค (2566) ที่กล่าวว่า เรื่องราวของฮาจิโกะกลายเป็นตำนานของเมือง เป็นแรงบันดาลใจในระดับชาติและระดับโลก กลายเป็นหมุดหมายทางกายภาพของเมือง

วรรณกรรมแปลเรื่องฮาจิโกะจึงเป็น “นวนิยายเชิงสารคดี” ที่ผู้เขียนใช้ข้อมูลรายละเอียด ข้อเท็จจริงทั้งหมด ไม่ใช่การสมมติหรือจินตนาการขึ้นมาเอง ผู้เขียนใช้การเชื่อมโยงบริบท (Context) ต่าง ๆ ในสังคมออกมาเป็นตัวบท (Text) โดยผู้เขียนนำเอาสถานการณ์ เหตุการณ์จริง ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จริงมาสอดแทรกไว้ในวรรณกรรมเรื่องนี้อย่างแยบยล ผู้เขียนใช้กลวิธีทางภาษา

ผสมผสานเรื่องเล่าให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมญี่ปุ่นผ่านตัวละครหลัก และฉากที่ทำให้เห็นภาพของสังคมญี่ปุ่นจากการอ่านได้อย่างน่าสนใจ เช่น สงครามชิงเต่า การยกเพลงคาจูกะโนะ อุตะ ของสุมาโกะ มัตสึอิ การใช้สถานีรถไฟชิบูย่าเป็นฉากหลัก การกล่าวถึงคำสั่งของรัฐมนตรีชิมเป โกะโต ผู้ว่าราชการกรุงโตเกียวคนที่ 7 และรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ซึ่งสิ่งนี้เองสะท้อนให้เห็นภูมิรัฐของผู้เขียน สอดคล้องกับตรีศิลป์ บุญขจร (2547, : 5-7) ที่กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นกระจกเงาที่สะท้อนภาพสังคม ผู้เขียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่อยู่ในสังคม ผู้เขียนย่อมนำประสบการณ์ของตนเองและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม สะท้อนผ่านตัวละครรวมทั้งเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องวรรณกรรม การศึกษาหรืออ่านวรรณกรรมแต่ละเรื่อง จึงทำให้ผู้อ่านเห็นภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจของยุคสมัยที่ผู้เขียนมีชีวิตอยู่ และสอดคล้องกับเอมอร์ นิรัฎฐราช (2539 : 12) ที่กล่าวว่าวรรณกรรมย่อมสะท้อนสภาพสังคมและนวนิยายเป็นงานประพันธ์ที่มีรูปแบบใกล้เคียงกับชีวิตจริงของคนมากที่สุด วรรณกรรมแปลเรื่องนี้จึงมีคุณค่าต่อสังคม ได้ทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมวัฒนธรรมญี่ปุ่นให้ผู้อ่านได้รับรู้ เข้าใจ สังคมต่างวัฒนธรรมได้อย่างแยบยล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.ด้านการเผยแพร่งานวิจัย ควรนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มเยาวชน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทย เพื่อให้เข้าใจภาพสะท้อนสังคมในด้านต่าง ๆ ผ่านวรรณกรรมแปล มากขึ้น
- 2.วรรณกรรมแปลเรื่องฮาจิโกะ เป็นตัวบทที่มีประเด็นน่าสนใจ สามารถนำไปใช้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี วรรณกรรม หรืออิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีผลต่อวรรณคดีไทยได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนสังคมของวรรณกรรมแปลเรื่องอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเข้าใจเชิงวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. ควรเลือกใช้แนวคิด ทฤษฎีใหม่มาตีความตัวบท จะมองเห็นความสัมพันธ์ของวรรณกรรม และภาพสะท้อนสังคม ในมุมมองที่แตกต่างกันชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เจตนา นาควัชร. (2521). **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: ดวงกมล. ขนาด คีตติสาร. (2561). **คติชนวิทยาญี่ปุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด

ชัชชลี วานิชศิริรัตน์. (2566). **ความหลากหลายของศิลปะการจัดดอกไม้เคะบะนะในประเทศไทย**.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ทฤษฎีศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดุขฎี วรรณธรรมดุขฎี. (2556). **วัฒนธรรมกับการดื่ม.วารสารราชพฤกษ์**. 10(3),13-20.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). **นวนิยายกับสังคมไทย(2475-2500)**.พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภสินธุ์ แสงศร. (2552). **วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น**(รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิพัทธ์ ทองเล็ก. (2560). **ภาพเก่าเล่าตำนาน 8 มีนาคม วันสุนัขอาชิโกะผู้ซื่อสัตย์**.เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2566, จาก

https://www.matichon.co.th/columnists/news_489176.

พรรณี ภาระโภชน. (2554). **การศึกษาวัฒนธรรมญี่ปุ่นจากนวนิยายเรื่อง “Memoirs of a Geisha” ของ Arthur Golden และฉบับแปลภาษาไทยโดยวิหยาสะก่า**.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

- เพ็ญศรี กาญจนมัย. (2540). **สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มีสยามาศ ชัยชนะกิจพงษ์ และ กนกพร นุ่มทอง.(2566). ภาพสะท้อนสังคมจีนสมัยราชวงศ์ช่งเหนือผ่านบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์. **วารสารวิชาการภาษาและวัฒนธรรมจีน**.10.(1),59-74.
- ยุรชฎ ชาติสุทธิชัย. (2557). **ความรัก ความซื่อสัตย์ กตัญญูของฮาจิโกะ**. เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2566, จาก <https://mgronline.com/columnist/detail/9570000018844>.
- ยูโกะ ซาคากุจิ . (2565). **มาเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่น "กิโมโน" กันเถอะ!**.เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2566,จาก <https://www.studyjapan.jp/th/topics/culture/kimono.html>.
- รู้จัก ฮาจิโกะ (Hachiko) : สุนัขผู้ซื่อสัตย์แห่งชิบูย่า .(2564). เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2566,จาก <https://chillchilljapan.com/dictionary/hachiko/>.
- วณัฐย์ พุดนาค. (2566). **100 ปี นื่องหมาฮาจิโกะ ความรักไร้เงื่อนไขที่กลายเป็นหมุดหมายของเมือง**. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2566,จาก <https://citycracker.co/intangible-city/100-years-of-hachiko/> .
- วนิดา บำรุงไทย. (2544). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ:สุวีริยาสาส์น.
- วีรวัฒน์ อัจจุตมานัส. (2566). **The Makanai: Cooking for the Maiko House** ขวนมองไม้โกะและเกอิชาในฐานะมนุษย์มากกว่ามรดกทางวัฒนธรรม .เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2566,จาก <https://thestandard.co/the-makanai-cooking-for-the-maiko-house-2/>.
- ศศิ เอาทาร์ยกุล. (2557). **การศึกษาการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในบทบรรยายใต้ภาพ ของภาพยนตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมภพ อมรดิษฐ์. (2560). ศาสนาชินโต (Shintoism). เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/613909>.
- สารโรจน์ มีวงษ์สม. (2557). เมฆุพิเศษ...ฉลองเทศกาลวันเด็กผู้ชายญี่ปุ่น. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.posttoday.com/lifestyle/287484>.
- สุกฤตา โชติรัตน์. (ม.ป.ป.). ฮาจิโกะ สุนัขยอดกตัญญู กับการรอคอยสัญญา นับสิบปี. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.sarakadeelite.com/lite/hachiko-book/>.
- สุพิศ เอื้องแซะ. (2560). ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นใน นิตยสาร “คู่สร้างคู่สม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- หลุยส์ พรทส์. (2564). ฮาจิโกะ. กรุงเทพฯ ฯ : พิคโคโล อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- อนรรฆพร ลายวิเศษกุล. (2566). ญี่ปุ่น' กับการสร้างชาติด้วยวัฒนธรรมการ เดินทาง 'ระบบรถไฟ'. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://urbancreature.co/japans-railway-system/>.
- อรัญญา แสนสระ. (2546). วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านตำบลโนนกกอก อำเภอ เกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาทินันท์ กาญจนดุล. (2564). ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับอาหารในเทศกาลปี ใหม่ ในวรรณกรรมประเภทบันเทิงและความเรียงสมัยเฮอัน. วารสาร ญี่ปุ่นศึกษา. (38)2., 1-15.
- เอกณัฐ สวัสดิ์ทิรัญ. (2566). สี่คนหาม สามคนแห่ : พิธีศพในประเทศ ญี่ปุ่น. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/Pmg5>.
- เอมอร นิรัญราช. (2539). ทักษะทางสังคมในนวนิยายไทยสมัยรัชกาลที่ 7 . กรุงเทพฯ ฯ : ต้นอ่อน.

- เอื้อพันธ์. (2566). รู้จัก 'วากาชิ' 和菓子 'ขนมหวานแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่น'. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/food/1099345>.
- Carissa Loh. (2565). การชื่นชมกับธรรมชาติที่กลมกลืนกันในแต่ละฤดูกาล. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://japanrailtimes.jp/japanrailcafe.com.sg/web/article/th/th-respect-for-nature>.
- Fukushimaya. (2563). ความงามของญี่ปุ่นผ่านวะซะชิ (ขนมหวานญี่ปุ่น). เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://livejapan.com/th/article-a0000043/>.